

Stg. GEHEIM

VERTROUWELIJK

26 OKT. 2001

Deze rubricering is
beëindigd na 50 jr.

MAANDOVERZICHT

No. 5. 1969

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

V E R T R O U W E L I J K

Maandoverzicht no. 5 - 1969

(Tijdvak 1-5-1969 t/m 31-5-1969)

I N H O U D

No. 960.108

Blz.

I.	<u>Communisme Internationaal</u>	
	De communistische wereldconferentie en de communistische eenheid	1
II.	<u>Activiteiten van de Communistische Partij Nederland</u>	
	De CPN gaat niet naar Moskou	14
	De 1-meiviering en de eenheidspolitiek	15
	De CPN en de bezetting van het "Maagdenhuis"	18
	Plan 2000	20
III.	<u>Activiteiten van de communistische frontorganisaties</u>	
	Pinkstermanifestatie ANJV	22
	Stertocht NVB	24
	Bezoek van delegatie Zuidvietnamees Bevrijdingsfront	24
IV.	<u>Andere organisaties</u>	
	Bezetting van het "Maagdenhuis" - Relatie studenten-SJ	26
	Congres "Links Nederland"	28
	Dienstweigering in beweging	30
	<u>Stakingsoverzicht mei 1969</u>	33
	<u>Agenda</u>	34

H O O F D S T U K I

COMMUNISME INTERNATIONAAL

De communistische wereldconferentie en de communistische eenheid

Voor de overtuigde communist is de eenheid van de proletariërs aller landen meer dan een obligate revolutionaire strijdkreet. Deze eenheid betekent voor hem niet meer of minder dan het logische gevolg - tevens het onweerlegbare bewijs - van de onomstotelijke juistheid van zijn geloofsleer. Want door zich aan te dienen als de enige wetenschappelijk gefundeerde wereldbeschouwing heeft de communistische doctrine steeds gepretendeerd heel de mensheid - ongeacht ras of natie - te kunnen samenbrengen op de ene ware weg naar de volmaakte wereldmaatschappij van de toekomst. Nu heeft deze absolutistische claim ernstig aan geloofwaardigheid ingeboet, sinds het zogenaamd wetenschappelijk socialisme in de afgelopen twee decennia een scala van uiteenlopende antwoorden ging opleveren. De verschillende oplossingen lieten zich allengs steeds moeilijker onder een gemeenschappelijke noemer brengen, omdat ze niet in geringe mate bleken te zijn ingegeven door nationalistische en opportunistische overwegingen, soms zelfs door puur machtspolitieke motieven. Met de communistische eenheid is zo ook de communistische waarheid in het geding gekomen.

Als dus een aantal CP'en in juni op een internationale conferentie in Moskou wil proberen de eenheid te herstellen, gaat het hun om meer dan om een opwekkingsbijeenkomst voor proletarische solidariteit of een wapenschouw van (een deel van) het huidige wereldcommunisme. Ten diepste moet het hen te doen zijn om een beslissende rechtvaardiging van hun ideologische bestaansgrond.

Een halve eeuw geleden werd de internationale communistische eenheid een concrete werkelijkheid dankzij het machts- en waarheidsmonopolie waarop de Russische CP (CPSU) aanspraak maakte. Deze partij had een doorslaggevende voorsprong genomen op alle zusterpartijen door met haar oktoberrevolutie van 1917 als eerste de juistheid aan te tonen van de marxistische theorie over de omverwerping van het kapitalisme. Niet geheel zonder strijd gingen de "proletariërs aller landen" in de ontegenzeggelijk machtigste en meest ervaren partij van de Sowjet-Unie hun leidende voorhoede erkennen, terwijl ze

- over alle nationale grenzen heen - de Sowjetstaat gingen beschouwen als hun socialistisch vaderland. Dit credo van het proletarisch internationalisme is dan ook het basisbeginsel geworden van de Komintern, de eerste communistische internationale. De onbetwiste leidende positie van de CPSU in deze overkoepelende wereldorganisatie was evenwel niet slechts ideologisch van aard, zij had ook een dwingende organisatorische basis door de toepassing van het leninistisch organisatieprincipe. Dit democratisch centralistisch beginsel maakte de Komintern van 1919 tot 1943 tot een monolithische wereldpartij met de CPSU in de leidersrol en de andere partijen als ondergeschikte secties.

Gold tenminste voor Lenin nog de bevordering van de wereldrevolutie als het hoofddoel van de Komintern, voor zijn opvolger Stalin ging de versterking van socialistisch Rusland prevaleren. Stalin redeneerde namelijk dat de wereldrevolutie pas kans van slagen zou hebben, als het socialisme eerst een hecht bolwerk had gekregen in een krachtige, militair zowel als economisch onafhankelijke Sowjetstaat. Sindsdien werden in naam van het proletarisch internationalisme de belangen van de communistische wereldbeweging volledig ondergeschikt gemaakt aan de verlangens van de CPSU en aan de buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie. De discrepantie, die hierin school, wreekte zich in de tweede wereldoorlog toen Stalin zich genoodzaakt zag terwille van zijn kapitalistische bondgenoten in 1943 de opheffing van de Komintern te gelasten. Hij dacht er intussen niet aan zijn greep op de zusterpartijen ook maar enigszins te verslappen, hoewel het opheffingsbesluit formeel werd gemotiveerd met het argument dat deze partijen thans rijp genoeg waren om op eigen benente staan. In de praktijk werd de Kominternactiviteit op dezelfde voet voortgezet door de afdeling Buitenland van het Centrale Comité van de CPSU.

Toch was er door de wereldoorlog veel veranderd. In bezet Oost-Europa wisten de Sowjets met behulp van de heropgerichte CP'en een aantal volksdemocratieën te installeren. De Joegoslavische communisten verwierpen zich uitzonderlijke faam door de vijand op eigen kracht te weerstaan en geheel zelfstandig een communistisch regiem te vestigen. Niet langer verkeerde de Sowjet-Unie in de unieke situatie de enige socialistische staat ter wereld te zijn. In West-Europa waren de CP'en eveneens versterkt uit de tweede wereldoorlog tevoorschijn gekomen. Binnenslands spraken zij aan bij bredere bevolkingslagen dan voordien

coit het geval was geweest - vooral dankzij hun aureool van nationale verzetspartij, waarop dan nog eens de glans van de glorieuze Sowjet-overwinning afstraalde. Embryonaal droeg deze veranderde situatie reeds de mogelijkheid in zich van een grotere drang naar zelfstandigheid bij de nationale partijen. De eerstvolgende jaren waren deze echter nog met handen en voeten gebonden aan Moskou, en Stalin schuwde geen middel om zijn hegemonie over hen te blijven uitoefenen. Hoewel hij beseftte dat de nieuwe verhoudingen niet meer een centralistische wereldorganisatie als de Komintern verdroegen, zag hij toch uit naar een nieuw internationaal orgaan om althans de ideologische leiding van de CPSU weer tot gelding te kunnen brengen. Deze wens zag hij in 1947 in vervulling gaan bij de oprichting van het "Informatiebureau voor communistische en arbeiderspartijen". Dit Kominform verenigde van 1947 tot 1956 de Oosteuropese en de twee belangrijkste Westeuropese (n.l. de Franse en Italiaanse) partijen, zij het niet in een hiërarchische organisatie-structuur. Dat nam niet weg dat de CPSU voortaan in het Kominformblad de politieke lijn decreeteerde, die de aangesloten partijen dienden te volgen en die uiteraard ook de overige CP'en hadden over te nemen. Alle democratische woorden ten spijt bedoelde het Kominform opnieuw de volledige onderschikking van de nationale partijen aan de CPSU en in het bijzonder de totale gelijkenschakeling van de Oosteuropese volksdemocratiën. Want de satellisering van Oost-Europa tot een hecht socialistisch blok was een van de hoofdmotieven van de Sowjetpolitiek geworden - was eigenlijk ook niet anders dan een (geografische) uitbreiding van Stalins oorspronkelijk streven naar een krachtige socialistische opbouw in één land. In die opzet paste ook geheel de oprichting van Comecon en Warschaupact, resp. in 1949 en 1955.

Op den duur moest zelfs Stalin ervaren dat de groeiende communistische wereldbeweging niet meer zo gemakkelijk te manipuleren was als in de vooroorlogse jaren. In 1948 ontstond de eerste openlijke breuk in de communistische eenheid, toen Joegoslavië wegens haar nationalistische eigengereidheid uit het Kominform gestoten werd. Een jaar later diende zich een tweede potentiële conflictsituatie aan, toen de communisten in China de macht grepen tegen het advies en de verwachtingen van de CPSU in. Doch verdere scheuringen bleven nog uit zolang het dictatoriale regiem en het immense persoonlijke gezag

van Stalin garant stond tegen een voortgaande afbrokkeling van de communistische monoliet.

Met Stalins dood in 1953 werd een nieuwe episode ingeluid. In de naoorlogse jaren waren steeds meer communisten tot het inzicht gekomen dat de ingrijpende veranderingen in de wereldsituatie een niet minder grondige herziening noodzakelijk maakten van de praktische toepassing van de communistische doctrine. De nieuwe situatie werd inzonderheid bepaald door twee realiteiten: het bestaan van de atoombom en de stormachtige economische en industriële ontwikkeling - ook in het Sowjetblok. Het is Chroestsjow geweest, die - eenmaal naar boven gekomen in het na-stalinistische collectieve leiderschap - getracht heeft een passend antwoord te vinden op deze tweevoudige uitdaging. Hij deed dat op het 20e CPSU-congres in februari 1956, dat beschouwd kan worden als de definitieve afsluiting van het Stalintijdperk. Op dit historische congres lanceerde Chroestsjow de vreedzame coëxistentiepolitiek en rekende hij in een geheime rede af met de Stalincultus. Bij zijn politiek van vreedzame coëxistentie ging Chroestsjow ervan uit dat in dit atoomtijdperk oorlog niet langer een aanvaardbaar middel is om tot een politiek doel te geraken en daarom vermeden moet en kan worden. Intussen bleef ook voor Chroestsjow het uiteindelijke doel van het communisme hetzelfde, n.l. de communistische wereldheerschappij; slechts wilde hij van strategie en tactiek veranderen. Om niet het onzekere risico van een atoomoorlog te lopen, adviseerde Chroestsjow het kapitalistische stelsel "een zachte, doch bespoedigde dood" te laten sterven door vreedzame strijdmiddelen als economische wedijver en systematische ondermijning van de weerbaarheid van de kapitalistische landen. Niet minder opzienbarend was Chroestsjows destalinisatierede, die vooral bedoeld was voor intern gebruik. Gezien de gecompliceerdheid van de moderne Sowjetmaatschappij vond Chroestsjow het niet langer verantwoord vast te houden aan dat typisch stalinistisch dogmatisme, dat het volk zolang dom en onder de knoet had gehouden en dat zo verstarrend had gewerkt op de industriële ontplooiing van het land. Door nu de dominerende Stalinfiguur te ontluisteren, hoopte hij de Sowjetburgers weer te kunnen activeren tot eigen initiatieven en tegelijk het systeem als zodanig schoon te wassen van alle fouten uit het verleden.

Voor de eenheid van de communistische wereldbeweging had het 20e CPSU-congres verstrekkende gevolgen. Het jaartal 1956 wordt niet zonder reden aangeduid als het scharnierpunt in de geschiedenis van het wereldcommunisme. Want met het afbreken van traditionele communistische waarheden als de onvermijdelijkheid van de oorlog tussen communisme en kapitalisme en met het ondergraven van het bijna goddelijke leergezag van Stalin was in feite het primaat van de CPSU op losse schroeven komen te staan. In dat beeld paste geheel de opheffing van het Kominform, evenzeer trouwens als de geruchtmakende revoltes in Polen en Hongarije in dat zelfde jaar. Toen de geheime destalinisatie van Chroestsjow medio 1956 - tegen de bedoeling in - bekend werd in het Westen, bracht dit een ongekende schok teweeg in de communistische geleerden. Tal van partijen konden eenvoudig niet geloven dat in Moskou de vloer was aangeveegd met een man, die zij tientallen jaren door dik en dun gevolgd waren als hun onfeilbare leidsman. In deze totale ontredde klampten de meeste zich aanvankelijk alleen maar nog krampachtiger vast aan het leiderschap van de CPSU. Pas na verloop van tijd trokken steeds meer partijen de consequenties door de leidende rol van Moskou min of meer openlijk ter discussie te stellen en zichzelf een grotere zelfstandigheid toe te meten.

Toch was het bepaald niet Chroestsjows bedoeling geweest de communistische eenheid prijs te geven, hoogstens de beklemmende eenvormigheid, die Stalin eraan had meegegeven. Chroestsjow wilde de zusterpartijen slechts toestaan om bij de opbouw van het socialisme in hun land meer rekening te houden met de typisch nationale omstandigheden, ook al om zich aannemelijker te kunnen maken in de samenwerking met andere progressieve krachten ter plaatse. Dat het hem intussen wel degelijk ernst was met de eenheid rond en onder Moskou viel reeds af te leiden uit de uitgave van het nieuwe internationale tijdschrift "Vraagstukken van Vrede en Socialisme", dat in navolging van het opgeheven Kominformblad voortaan de algemene politieke lijn moest aangeven. Veel spectaculairder bleek het evenwel uit het bijeenroepen in Moskou van de internationale conferentie van 64 CP'en in 1957, die de wereldbeweging opnieuw moest vergaderen rond de Sowjet-russische moederpartij. Van nu af aan trachtte de CPSU de voor haar zo onontbeerlijke eenheid reliëf te geven op dergelijke incidentele topconferenties, nu zij niet langer de beschikking had over permanente

samenbindende organen als Komintern en Kominform. De eerstvolgende internationale conferentie kwam in 1960 in Moskou bijeen. Het was de laatste waaraan nog door alle partijen van enig belang werd deelgenomen - uitgezonderd dan de Joegoslavische, die in 1957 wegens haar "moderne revisionisme" was geëxcommuniceerd. Reeds tijdens de voorbereidingen van de conferentie van 1960 was aan de dag getreden dat de communistische eenheid op scheuren stond, al trachtte men dit naar buiten nog zo goed mogelijk te verbloemen. Inzet van de meningsverschillen was de nieuwe koers van Chroestsjow en het waren de Chinese communisten die lieten merken niets te willen weten van de aanpassingen die op het 20e CPSU-congres waren geïntroduceerd. Met name in de vreedzame coëxistentiepolitiek zagen zij een lafhartig verraad aan de marxistisch-leninistische ideologie en een ontoelaatbare capitulatie voor de "atoomchantage". In Chinese ogen bleef oorlog onvermijdelijk zolang het imperialisme zou bestaan. In wezen wenste de Chinese partijleider MAO niet langer het gezag van de charlatan Chroestsjow te aanvaarden en was hij zichzelf gaan zien als de grootste levende theoreticus na Stalin. De CP-China, die alleen nog maar steun kreeg van de kleine Albanese partij, durfde echter in dit stadium nog niet openlijk te revolteren tegen Moskou. En zo ondertekenden tenslotte alle 81 aan de conferentie deelnemende partijen de slotverklaring, die in grote trekken de CPSU-politiek onderschreef. Evenals in 1957 werd het moderne revisionisme, d.w.z. "de Joegoslavische afwijking", als hoofdgevaar aangewezen, doch daarnaast werd nu ook gewaarschuwd tegen het dogmatisme, dat voortaan de verhulde aanduiding zou zijn van de Chinese deviatie. Deze laatste gemeenschappelijke communistische verklaring wordt nog steeds door alle betrokken CP'en erkend, maar ze heeft al spoedig aan gezag verloren door de verschillende, zelfs tegenstrijdige interpretaties die eraan werden gegeven.

Hoewel de wereldconferentie van 1960 het levensbelang van de communistische eenheid had onderstreept, bleef de controverse tussen Moskou en Peking onverminderd voortwoekeren - zij het vooralsnog op bedekte wijze en over de ruggen van elkaars vrienden heen. Tegelijk met zijn eerste publieke kritiek op Stalin verketterde Chroestsjow op het 22e CPSU-congres in oktober 1961 in vlammende bewoordingen de Albanese communisten, die algemeen bekend stonden als de trouwste bondgenoten van China. Toen Peking voorjaar 1962 steun gaf aan een

plan van de CP'en van Indonesië, Noord-Vietnam, Zweden, Engeland en Nieuw-Zeeland om opnieuw een internationale conferentie te beleggen ter beslechting van de geschillen, hield Chroestsjow de boot af omdat hij zich allerminst zeker voelde over de afloop. Van nu af aan ook waarneembaar voor de buitenwacht, groeide het Sino-Sowjetconflict naar een climax. De openbaar gemaakte onderlinge polemieken namen steeds onverdraagzamer vormen aan. Het voorlopig hoogtepunt was de Chinese brief aan Moskou, gedateerd op 14 juni 1963, waarin voor de communistische wereldbeweging een nieuwe algemene politieke lijn werd uitgestippeld, die geheel de Chinese zienswijze vertolkte. Nu was het de beurt aan de CPSU om zich op te werpen als voorstander van een nieuwe communistische wereldconferentie - met de bedoeling de eenheid te herstellen niet door een vergelijk, maar door de uitstoting van de Chinese kettters. In februari 1964 deed Sowjet-ideoloog Soeslow op een besloten zitting van het Centrale Comité van de CPSU het formele voorstel voor een nog eind van dat jaar te houden internationale conferentie teneinde "de scheurmakerij van de Chinese leiders te ontmaskeren". Voordat de rede van Soeslow aan de openbaarheid werd prijsgegeven, kreeg de CP-China van Moskou nog een beleefde uitnodiging om mee te werken aan het bijeenroepen van een wereldconferentie, die zou moeten worden voorbereid door dezelfde 26 partijen, die de conferentie van 1960 hadden geprepareerd. Peking antwoordde in mei wel te voelen voor een internationale bijeenkomst, maar dan pas over 4 á 5 jaar en voorbereid door andere partijen dan door Moskou voorgesteld. Van haar kant hield de CPSU onwrikbaar vast aan een wereldconferentie op korte termijn en daarop lieten de Chinezen weten een eventuele invitatie te zullen afslaan omdat de bijeenkomst in hun ogen klaarblijkelijk bedoeld was een scheuring te forceren. Toen de Prawda een maand later bekendmaakte dat de CPSU toch de 26 partijen voor 15 december 1964 naar Moskou had uitgenodigd om de wereldconferentie voor te bereiden, publiceerde de CP-China op 30 augustus 1964 een formele weigering om daaraan mee te doen. Deze dag zou de geschiedenis ingaan als de dag van het grote schisma.

Het Sino-Sowjetgeschil had enorme repercussies en werkte andere ontbindingsverschijnselen binnen de communistische eenheidsbeweging in de hand. Reeds hadden partijen als de Roemeense en Italiaanse laten doorschemeren evenmin geporteerd te zijn voor een wereldconferentie, omdat ze daarvan inmenging vreesden in de interne zaken

van autonome CP'en. Juist in deze kringen was het verlangen naar grotere onafhankelijkheid sterk aangewakkerd door de nieuwe CPSU-koers, die Chroestsjow had afgekondigd. Bevrijd uit het keurslijf van stalinistische uniformiteit durfden zij steeds openhartiger op te komen voor hun autonomie en gelijkberechtigtheid. Partijen als de Italiaanse wilden de CPSU nog wel erkennen als de meest ervaren partij, maar weigerden Moskou langer te beschouwen als het enige ideologische centrum. In hun visie was er naast Moskou plaats voor nog andere centra, Peking, Havanna, Rome, enz., reden waarom men deze opvatting ging typeren als "polycentristisch". De splijtzwam tastte zelfs de homogeniteit van het Oosteuropese blok aan. Hier was het met name Roemenië, dat zich aan de bevoogding van het Kremlin trachtte te onttrekken door zich onder meer in Warschau Pact en Comecon steeds zelfstandiger te gedragen. Onder deze verontrustende omstandigheden voelde de CPSU sterker dan ooit de behoefte aan een wereldconferentie, waarop ze de eenheid onder haar ideologisch gezag zou kunnen herstellen.

Er kwam echter een onverwachte kink in de kabel toen Chroestsjow op 14 oktober 1964 ten val kwam. De voorbereidingsbijeenkomst van 26 partijen moest van 15 december naar 1 maart 1965 worden verschoven. Terwijl de nieuwe machthebbers in het Kremlin - Brezhnev en Kosygin - positie kozen, stokte het gekrakeel der kameraden en scheen er zelfs even sprake te zijn van een détente tussen Sowjets en Chinezen. Deze illusie vervloog snel toen het duidelijk werd dat het Kremlin wel een strakker beleid wilde gaan voeren, maar toch niet van zins was de vreedzame coëxistentie-politiek op te geven. De Chinezen zagen daarom ook geen enkele reden in te gaan op een hernieuwde uitnodiging om alsnog mee te doen aan de voorbereidingsbijeenkomst van 26 partijen, die in de eerste week van maart 1965 in Moskou was belegd. Nog zes andere CP'en bleken zich te hebben teruggetrokken: uiteraard de Albanese, maar ook de Noordvietnamese, Noordkoreaanse, Japanse, Indonesische en zelfs de Roemeense partij. Hierdoor kreeg de manifestatie een geheel ander karakter dan oorspronkelijk was bedoeld. Het werd nu niet meer dan een consultatieve bijeenkomst van slechts 19 partijen, die zich in een slotcommuniqué wel uitspraken voor de wenselijkheid van een wereldconferentie, maar blijkbaar niet bij machte waren geweest verdere plannen uit te werken of een datum vast te stellen. De CPSU had zich er kennelijk bij neergelegd het wereldconcilie op de

lange baan te schuiven in afwachting van gunstiger omstandigheden.

Daar zag het voorlopig niet naar uit. De CP-China stuurde rechtstreeks aan op een definitieve breuk, toen ze in juli 1965 een brief aan de CPSU richtte, die sprak van de onontkoombare noodzaak van een politieke en organisatorische demarcatielijn tussen de ware marxistisch-leninistische Peking-getrouwen en de revisionistische volgelingen van de huichelachtige CPSU-leiders. Een verzoening of compromis leek nu uitgesloten, temeer toen sinds september 1965 de "culturele revolutie" het Chinese standpunt alleen nog maar verder radicaliseerde. Hevig verontrust over dit gezagsondermijnende conflict leken de Sowjetleiders zich nu vast voor te nemen hun greep te herkrijgen op de ontwikkelingen in de nationale en internationale communistische beweging, die naar hun oordeel ernstig uit de hand waren gelopen onder het avonturistische bewind van Chroestsjow. Deze verstraking van zowel de binnenlandse als buitenlandse Sowjetpolitiek werd al gauw gekarakteriseerd als een "restalinisatie", omdat zij krampachtig teruggreep naar de overzichtelijke patronen uit de tijd toen Stalin nog onbetwist heer en meester was in het communistische huis. Op het internationale vlak manifesteerde deze restalinisatie zich in een stelselmatig pogen van de Sowjetleiders de bloklanden weer tot willige satellieten te onderwerpen, maar eveneens in het hernieuwde streven van Moskou zich op een wereldconferentie van CP'en de facto weer tot ideologisch centrum te doen uitroepen - desnoods door enige recalcitrante partijen voorgoed te laten vallen en in de ban te slingeren.

In een eerste poging probeerde de CPSU tenminste de Europese CP'en weer te verenigen rond een gemeenschappelijk program (i.c. voor Europese veiligheid) en wel op een conferentie in Karlovy Vary in april 1967. Deze poging mislukte in zoverre, dat juist de meest obstinate partij, die van Roemenië, verstek liet gaan. Behalve de Joegoslaven en Albanezen kwamen trouwens evenmin vertegenwoordigers opdagen van de Noorse, Nederlandse en IJslandse partij.

In een tweede poging trachtte Moskou de stemming te peilen voor een internationale conferentie door enige volgzaam CP'en, als die van Soedan, Equador en Bulgarije, in najaar 1966 de omstandigheden voor zo'n ontmoeting "rijp" te doen verklaren. Een meerderheid van partijen reageerde positief op dit proefballonnetje, maar het waren

weer de Roemenen, die onmiddellijk lieten weten tegen een wereldconferentie te zijn, omdat deze slechts op een fatale breuk zou kunnen uitlopen. De tegenstellingen hoopten zich in 1967 alleen maar meer op door onenigheid over het non-proliferatieverdrag en over de zesdaagse juni-oorlog in het Midden-Oosten.

Toen echter in de herfst van 1967 73 CP'en in Moskou waren vertegenwoordigd om luister bij te zetten aan de 50e verjaardag van de oktoberrevolutie, grepen de CPSU-leiders de gelegenheid aan om opnieuw reclame te maken voor hun wereldconferentie. Triomfantelijk kondigden zij aan dat 70 partijen voor het idee gewonnen waren. Hieronder bevonden zich evenwel tal van onbeduidende CP'en, terwijl zeker tien van de belangrijkste zich ronduit tegen hadden verklaard. Niettemin maakte Tass eind november bekend, dat in februari 1968 in Boedapest een consultatieve bijeenkomst zou worden gehouden, waarop men zich over een internationale conferentie zou beraden. Hiertoe zou zijn besloten na onderling bilateraal overleg tussen 18 van de 19 partijen, die in maart 1965 de wereldconferentie in de ijskast hadden helpen zetten. Eén partij was dus afgefallen, en wel die van Cuba, waarmee Moskou inmiddels ook al overhoop was komen te liggen. Om toch maar zoveel mogelijk CP'en voor haar plan te winnen, stipuleerde de CPSU dat het niet in de bedoeling lag enige partij te excommuniceren, maar dat het ging om de versterking van de communistische eenheid in de strijd tegen het imperialisme - een doelstelling waartegen geen enkele rechtgeaarde communist een zinnig bezwaar zou kunnen inbrengen. Alle 81 partijen die hadden deelgenomen aan de conferentie van 1960 (dus de Joegoslavische niet) kregen een uitnodiging van de Hongaarse CP die als gastvrouw optrad. Een aantal partijen heette niet bereikbaar te zijn, terwijl enige andere de invitatie zonder meer afsloegen, te weten de Chinese, Albanese, Cubaanse, Japanse, Zweedse en ook de Nederlandse.

Toen de consultatieve bijeenkomst op 26 februari 1968 in Boedapest metterdaad geopend werd, bleken er in totaal 65 CP'en te zijn vertegenwoordigd. De Noorse en IJslandse partij hadden waarnemers gestuurd. Het was een ongemeen succes voor de CPSU, dat ze de Roemenen tot deelname hadden kunnen bewegen, zij het op voorwaarde dat er niet zou worden gesproken over interne aangelegenheden van zusterpartijen en dat er niet weer een algemene lijn zou worden gedictieerd. Geheel in strijd met de gemaakte afspraken hield de delegatieleider van de

CPSU, Soeslow, op de derde vergaderdag een ongezouten strafrede tegen "de MAO-kliek", die de gemeenschappelijke strijd tegen het imperialisme heette te saboteren. De Oostduitse afgevaardigde wilde voor zijn Moskouse meester niet onderdoen en omschreef geheel in klassieke stijl de houding tegenover de CPSU als de beslissende toetssteen voor een ware marxistisch-leninistische partij. Voor de Roemeense partijdelegatie was de maat helemaal vol toen de Syrische vertegenwoordiger de volgende dag de politiek van Boekarest in het Midden-Oosten als "chauvinistisch" brandmerkte. De Roemenen verlieten op hoge benen de zaal nadat de vergadering geweigerd had te voldoen aan hun eis het Syrische optreden expressis verbis te veroordelen. Na dit incident hebben tenslotte de overige deelnemers aan de consultatieve bijeenkomst zich blijkens de slotverklaring "uitgesproken voor de bijeenroeping van een internationale conferentie in november/december 1968 te Moskou". Het wereldconcilie zou worden voorafgegaan door een reeks voorbereidingsbijeenkomsten, die de discussiegrondslag zouden moeten vaststellen. Zowel aan deze voorafgaande vergaderingen als aan de conferentie zelf zouden alle - 86 door Moskou erkende - partijen mogen meedoen.

De eerste voorbereidingsbijeenkomst vond eind april 1968 in Boedapest plaats. De vergadering bepaalde de openingsdatum van de wereldconferentie op 25 november 1968. Zij riep voorts een werkgroep van 8 CP'en in het leven, die een concept moest opstellen voor de discussiegrondslag over de communistische eenheid van actie in de strijd tegen het imperialisme. De volgende drie voorbereidingsbijeenkomsten zagen ook de Roemenen weer in hun midden, die - naar ze zeiden - "op deze wijze uitdrukking wilden geven aan hun verlangen om bij te dragen tot de zaak van de communistische eenheid".

Maar op het moment dat de CPSU haar kansen ten goede zag keren, werden deze abrupt doorkruist door de ernstigste crisis in de communistische wereld sinds 1956. Voorjaar 1968 had de nieuwe Praagse partijchef Dubcek zijn "socialisme met een menselijk gezicht" geïntroduceerd als de eigen Tsjechoslowaakse weg naar het socialisme. Reeds in die naam school een vernietigende kritiek op de weer opgepoetste mythe van het alleenzaligmakende Sowjet-model. En alleen al door de geweldige aantrekkingskracht van het Tsjechoslowaakse liberalisatie-experiment - met name op Westerse CP'en - moest het Kremlin

een verdere afbrokkeling van zijn ideologisch monopolie onder ogen zien. Toch nog onverwacht namen de Sowjet-Unie en haar vier trouwste bondgenoten medio augustus het verstrekkende besluit militair in te grijpen in het Tsjechoslowaakse broederland, omdat huns inziens de politieke, ideologische en ook militaire cohesie van het socialistisch blok op het spel stond. Achteraf hebben zij de interventie gerechtvaardigd met behulp van een nieuwe theorie, die gepresenteerd werd als een logisch uitvloeisel van het proletarisch internationalisme. Deze z.g. Brezhnev-doctrine, die opnieuw de relaties tussen de socialistische landen formuleerde, onderschreef op de gebruikelijke wijze het principe van non-interventie en het recht op zelfstandigheid van elk socialistisch land, maar voegde daaraan voor het eerst duidelijk omschreven clausules toe voor het geval het socialisme in een bepaald land in gevaar zou komen. Omdat in de praktijk natuurlijk alleen het Kremlin zou hebben uit te maken waar en wanneer het socialisme bedreigd wordt, verschaftte het zich hiermee een vrijbrief om ook in de toekomst naar believen in elk socialistisch land te kunnen interveniëren. Het lag voor de hand dat zowel de invasie in Tsjechoslowakije als de leer van de beperkte soevereiniteit op het heftigste protest stuitte van de CP'en, die zich altijd al het meest autonoom hadden opgesteld. Volstrekt dissidente partijen als de Chinese en Albanese buiten beschouwing gelaten, waren dit in Oost-Europa de partijen van Joegoslavië en Roemenië en in West-Europa het meest markant en principieel de CP-Italië. Hoewel de meeste partijen - onder druk van Moskou maar ook van interne oppositie - hun aanvankelijk resolute kritiek spoedig afzwakten of zelfs geheel inslikten en hoewel de Sowjetleiders alles in het werk stelden om de toestand in Tsjechoslowakije zo snel mogelijk te "normaliseren", was de communistische eenheid opnieuw dusdanig geschokt, dat de voor 25 november vastgestelde wereldconferentie moest worden afgelast. Op een vierde voorbereidingsbijeenkomst in november 1968 te Boedapest werd besloten de conferentie te verschuiven naar mei 1969. Ook besliste men dat de werkgroep van 8 CP'en een geheel nieuwe discussiegrondslag moest opstellen. Tevens werd nog een andere werkcommissie ingesteld, die onder leiding van de CPSU voor de wereldconferentie een z.g. Lenin-document moest redigeren ter ere van de 100e geboortedag van Lenin.

Toen deze twee werkgroepen in februari j.l. in Boedapest vergaderden kwam het tot diepgaande meningsverschillen. Ten aanzien van

de discussiegrondslag spitsten deze zich waarschijnlijk toe op het strijdpunt of en hoe de kwestie-Tsjechoslowakije en samenhangend daarmee de Brezhnev-doctrine daarin moest worden aangesneden. Rond het Lenin-document zou onenigheid zijn ontstaan, omdat de CPSU al te nadrukkelijk zou hebben geprobeerd daarvan een soort codificatie van haar eigen politieke lijn te maken. De broedertwist liep zo hoog dat de werkgroepen moesten worden uitgebreid en naar Moskou overgebracht aan de vooravond van de vijfde voorbereidingsbijeenkomst, die medio maart in de Sowjethoofdstad plaatsvond. Op deze vergadering bleek men niet uit de impasse te zijn geraakt, hoewel naar verluidt de uiteindelijke ontwerpdocumenten zo vaag waren gesteld, dat vrijwel geen enkele belanghebbende er aanstoot aan kon nemen. Enkele partijen, waaronder de Roemeense en Italiaanse, wisten nog een zesde voorbereidingsbijeenkomst voor eind mei af te dwingen, waarop alsnog amendementen op de conceptstukken zouden kunnen worden ingediend. Daardoor moest de wereldconferentie voor de zoveelste keer worden uitgesteld - nu naar 5 juni.

De internationale conferentie van CP'en zal op het moment, dat dit maandoverzicht verschijnt, in volle gang zijn of misschien zelfs reeds ten einde lopen. Het is daarom weinig zinvol in dit bestek voorspellingen te doen over de eventuele afloop. Men mag echter reeds nu met vrij grote zekerheid aannemen, dat de CPSU en haar getrouwen zullen proberen in het conferentiethema over de anti-imperialistische eenheid van actie alle principiële ideologische kwesties te verdisconteren om zo de deelnemende CP'en toch weer aan een algemene lijn te binden. Langs die weg willen zij ongetwijfeld terug naar een communistische eenheid, die opnieuw disciplinair van aard zal zijn en gecentreerd rond de CPSU als leidende voorhoede. Zo nodig zijn ze waarschijnlijk zelfs bereid de uitstoting van enkele dissidente partijen op de koop toe te nemen. Daartegenover zullen zich de partijen opstellen, die zich persé niet langer een door Moskou gedicteerde eenheid willen laten welgevalen en hoogstens ontvankelijk zijn voor een beperkte eenheid van actie voor bepaalde concrete doeleinden. De confrontatie in juni zal moeten uitwijzen welke waarheid verborgen schuilgaat achter Brezhnews geliefkoosde slogan, dat "wat ons verenigt zwaarder weegt dan wat ons scheidt".

H O O F D S T U K I I

ACTIVITEITEN VAN DE COMMUNISTISCHE PARTIJ VAN NEDERLAND

De CPN gaat niet naar Moskou

Nadat de CPN-leiding er in geslaagd was haar leden enige maanden lang in spanning te houden of zij nu wel of niet een delegatie zou zenden naar de wereldconferentie van communistische partijen te Moskou (opening op 5 juni), heeft zij op 3 juni definitief de knoop doorgehakt en het besluit genomen thuis te blijven.

Over de dieperliggende oorzaken die tot dit besluit hebben geleid, behoeft men niet in het duister te tasten. De CPN-leiding heeft in de afgelopen vier jaar haar bedenkingen tegen een wereldconferentie van communistische partijen onder leiding van Moskou meermalen naar voren gebracht. Haar belangrijkste bezwaren waren dat deze conferentie h.i. slechts ten doel heeft de buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie te schragen en daarmee samenhangend de inzichten van de Chinese communisten te veroordelen. Van een dergelijke opzet verwachtte de CPN-leiding grote gevaren ten aanzien van haar autonome opstelling, reden waarom zij zich reeds van het begin af distancieerde van de voorbereidingen tot deze conferentie, zonder zich evenwel op een duidelijk standpunt vast te leggen.

Toen echter de vastgestelde openingsdatum van de conferentie naderde en men zich in en buiten de CPN ging bezighouden met speculaties (in "De Waarheid" aangeduid als "BVD-achtige fantasterijen") of de partijleiding de reis naar Moskou zou wagen, besepte het dagelijks bestuur dat enige voorlichting omtrent haar plannen toch wel gewenst was.

In een eerste communiqué in "De Waarheid" van 12 mei j.l. werd gewezen op pogingen "zowel van de zijde van de openlijke reactie als van de revisionistische kant" om het zo voor te stellen alsof het deelnemen aan de wereldconferentie een partij pro-Moskou en het niet-deelnemen een partij pro-Peking zou doen zijn. Tegen deze voorstelling van zaken trok het dagelijks bestuur heftig van leer:

" Het is zonneklaar, dat deze campagne ten doel heeft de massa in verwarring te brengen, binnen de internationale communistische beweging wantrouwen te zaaien, partijen tegen elkaar op te zetten en ook om in de verschillende partijen afzonderlijk een tegenstelling te suggereren of te construeren tussen leden en leiding van de partij."

Deze pogingen om van de noodzakelijke strijd tegen rechts de aandacht af te leiden, zullen echter niet gelukken, aldus het dagelijks bestuur.

Verder werd in het communiqué opgemerkt dat de CPN als autonome partij voorstander is van contact met alle partijen die eveneens de autonomie onderschrijven en daarnaar handelen in de praktijk. Maar het dagelijks bestuur voegde hieraan toe:

"Jammer genoeg is dit echter op het ogenblik niet het geval met de meeste communistische partijen in socialistische landen in Oost-Europa en met de communistische partij van China."

Met deze uitspraak sloot het communiqué, dat op de keeper beschouwd eigenlijk weinig klaarheid had gebracht en zeker niet duidelijk had gemaakt of de CPN nu wèl of niet vertegenwoordigd zou zijn op de wereldconferentie.

Deze onzekerheid werd echter weggenomen door een communiqué van het partijbestuur in "De Waarheid" van 3 juni. In overeenstemming met de besluiten van het 22e congres van de CPN, zo werd meegedeeld, besloot het partijbestuur niet aan de bijeenkomst in Moskou deel te nemen.

"Het (partijbestuur) acht bijeenkomsten, die zich ten doel stellen om in verklaringen en resoluties bindende voorschriften voor hun activiteit aan de communistische partijen op te dringen, in strijd met de leninistische normen voor de betrekkingen tussen de communistische partijen en schadelijk voor de ontwikkeling van de strijd van de partijen."

De resultaten van de wereldconferentie in Moskou zullen moeten uitmaken in hoeverre de CPN zich door deze stellingname opnieuw van de andere communistische partijen heeft geïsoleerd.

"Eenheid van alle linkse krachten"

De 1-meiviering in het teken van de eenheidspolitiek

Onder het motto "eenheid van alle linkse krachten" organiseerde de CPN - al dan niet met medewerking van andere groeperingen - in 23 plaatsen in ons land demonstratieve bijeenkomsten ter gelegenheid van de eerste meidag.

In maandoverzicht nr.4-1969 werd de voorbeschouwing van de 1-meiviering besloten met de woorden van de CPN-partijvoorzitter Henk Hoekstra: "De communistische partij van Nederland zal op deze

dag getuigen van haar vaste wil om deze hechte eenheid te smeden." Van deze vaste wil mocht dan getuigd worden, de hechte eenheid van alle linkse krachten is daarmee nog niet gesmeed. De Partij van de Arbeid bijvoorbeeld wenste nergens aan zo'n gezamenlijke 1-meiviering deel te nemen. Voor de CPN een moeilijk verteerbare zaak, want bijna overal waar zij medestanders vond voor een gezamenlijke viering, stuitte zij op de wens van de partners duidelijk te laten blijken dat de PvdA zichzelf "buiten spel" had gezet. En dat nu wilde de CPN-leiding in het kader van haar algemene "eenheids-politiek" tot elke prijs voorkomen. Tegen samenwerking met de PSP - die naar het oordeel van de CPN meer en meer door dissidente communisten wordt geleid - had de CPN zelf bezwaar. Toch kon zij dit door het optreden van de andere "eenheids-partners" niet altijd voorkomen. Zo verscheen er bv. in Delft en Tilburg een PSP-er op het spreekgestoelte.

Uiteraard viel voor de CPN het zwaartepunt van de 1-meiviering in Amsterdam, waar een ordelijke demonstratie vooraf ging aan de meeting in de oude RAI. In de stoet - ongeveer duizend deelnemers - werden vele spandoeken megedragen, die een breed scala van wensen weergaven. De Amsterdamse CPN-leiding was er in geslaagd de PSP "buiten de lijnen" te houden en voor het ontbreken van een PvdA-vertegenwoordiger was compensatie gevonden in een NVV-er. Ook was voldaan aan de eis van de CPN-partijleiding dat "kost wat het kost" een studentenvertegenwoordiger moest spreken. Achtereenvolgens spraken namelijk in de RAI J.Ruymgaart, vakgroepsbestuurder van de ANB (bouwvakbond van het NVV), M.Ernsting, bestuurder van de SVB, en Marcus Bakker. De drie sprekers ontvingen van de circa 2.200 aanwezigen veel bijval, waarbij vooral Marcus Bakker ettelijke "open doekjes" in ontvangst mocht nemen voor de vaak geestige vergelijkingen, waarmee hij zijn gloedvol betoog had doorspekt.

Bakker betoogde in zijn rede dat de op deze 1 mei-dag betoonde eenheid "tevens de grondslag zal leggen voor een nieuw, beter bestuur van ons land". Hij riep op tot bundeling van het verzet, dat "in ons land groeit en zal blijven groeien" en eindigde met: "Overal in de wereld blijkt hoe sterk de krachten zijn, die vooruit willen. Wij moeten alleen dŕrven, de moed hebben om te strijden. Dan zullen we het zien: wie waagt, die wint."

van de CPN kunnen doen aanslaan bij de ongeorganiseerden (waarop de CPN zich nu vooral wil richten) en linkse NVV-leden. Actie per bedrijf en - indien nodig - los van de vakbonden, is thans het parool, "desnoods tot de bedrijfsbezetting toe". Dit laatste werd al gehoord en gelezen in Krommenie, waar aanplakbiljetten met het woord "bedrijfsbezetting" op de muren van de Verblifa verschenen.

De CPN en de bezetting van het "Maagdenhuis".

De bezetting van het administratief centrum van de Amsterdamse Gemeentelijke Universiteit, het "Maagdenhuis", door een groep radicale studenten en jongeren, die hierdoor kracht meenden te kunnen bijzetten aan hun eisen tot "democratisering van de universiteit", is door de CPN met grote instemming ondersteund. In tegenstelling tot sommige studentendemonstraties in 1968, waarbij de communisten eerst de kat uit de boom keken om niet verstrikt te raken in "avonturistische" acties die de belangen van de partij zouden kunnen schaden, toonde de CPN zich thans van het begin af onvoorwaardelijk solidair. Ongetwijfeld is deze opstelling een gevolg van de hardere politieke koers die het partijbestuur enkele maanden geleden introduceerde middels een uitvoerige resolutie, waarin o.m. vermeld stond dat de communistische partij tot taak heeft "het verbond tussen jonge intellectuelen en arbeiders tot stand te brengen en alle hindernissen die daarbij bestaan, uit de weg te ruimen".

Reeds spoedig nadat de bezetting een feit was geworden en er door de politie een afzetting gevormd was rond het "Maagdenhuis", trad "De Waarheid" in het geweer:

"Er is niets waarmee de handhaving van een politiecordons gerechtvaardigd kan worden. Ten overstaan van de gehele bevolking speelt zich een conflict af tussen studenten en universiteitsleiding en de politie heeft daarmee niets te maken. Evenmin als dat met arbeidsconflicten het geval is."

Nadat er door de politie gebruik was gemaakt van traangas en een waterkanon, schreef het CPN-dagblad:

"De protesten die er nu opgaan vanuit de verschillende faculteiten, van vele jongeren- en studentenorganisaties, van bouwwerken en metaalbedrijven en uit de Amsterdamse buurten, maken duidelijk dat dit soort methodes niet kunnen aarden in de hoofdstad."

"Nu verder"

In een hooggestemd artikel, getiteld "Nu verder" constateerde "De Waarheid" op 3 mei l.l.: "In Amsterdam met name is de viering tot een indrukwekkende en inspirerende manifestatie van eenheid geworden" en: "Dit is het signaal van een nieuwe toestand." Gesteld wordt dat de CPN achter de studenten staat en dat deze solidariteit van het grootste belang is. "Alleen door aaneensluiting van alle linkse krachten, van alle lagen van de werkende bevolking - van arbeiders tot wetenschappelijke kaders toe - is het mogelijk de reactie te verslaan en de weg naar een nieuwe toekomst open te breken." Het artikel vervolgt met een aanval op de SJ, PSP en FJG, die "óf met een beroep op vandalistische neigingen óf door het aanheffen van vreemdsoortige, schijn-radicalen leuzen probeerden het tot stand komen van eenheid bij de 1 mei-viering te voorkomen of te belemmeren". Het optreden van SJ en FJG op Koninginnedag wordt gekwalificeerd als "een dag van ordinaire rellen in de binnenstad van Amsterdam". De VARA en "Het Vrije Volk" wordt verweten "juist en alléén aan deze lieden" gelegenheid te hebben gegeven kwaadaardige aanvallen te doen op Marcus Bakker (en dus op de communisten) en de werkelijke, grote 1 mei-manifestatie weg te moffelen. De uitlating in een hoofdartikel in het "Vrije Volk": "De eerste mei ... is een beetje een folklore aan het worden" heeft bepaald niet de instemming van de schrijver van het "Waarheid"-artikel. Hij stelt daartegenover dat de regering de eenheid van communisten, socialisten en radicale gelovigen juist vreest. "Als links de handen ineenslaat, ziet het er slecht uit voor de reactie. Daarom is de viering van de Eerste Mei geen afsluiting geweest, maar een krachtig begin van nieuwe en grote inspanningen om de eenheid van de linkse krachten te vestigen."

De eenheidspolitiek en het vakbondswerk

In het kader van de "eenheid van links" heeft de CPN in de afgelopen maanden niet alleen ten behoeve van de 1-meiviering contact gezocht met andere linkse groeperingen en figuren, ook op het gebied van het bedrijfs- en vakbondswerk werden pogingen gedaan om tot gezamenlijke actie te komen.

Met name was dit het geval in de metaalindustrie, waar een doorvoering van de nieuwe lijn in het vakbondswerk zeer wel mogelijk lijkt. De recente spanningen op het loonfront zouden de agitatie

De solidariteit van de CPN met de bezetters van het "Maagdenhuis" werd echter niet alleen met het woord in "De Waarheid" beleden, maar ook daadwerkelijk tot uitdrukking gebracht door inzamelingen van levensmiddelen. In het bijzonder betoonde het communistische "Algemeen Nederlands Jeugdverbond" (ANJV) hierin een grote activiteit. Gesteund door het Amsterdamse districtsbestuur van de CPN, dat een manifest verspreidde waarin de arbeiders werden opgeroepen metterdaad solidariteit te betrachten met de studenten, slaagde het ANJV erin de bezetters van het "Maagdenhuis" een niet geringe hoeveelheid proviand te bezorgen. Verscheidene bestuursleden van het ANJV, o.w. landelijk voorzitter Han de Leeuw, verbleven een of meerdere dagen in het "Maagdenhuis" en namen daar deel aan de discussies. Op 19 mei bracht ook de voorzitter van de CPN-fractie in de Tweede Kamer daar een bezoekje om de bezetters een hart onder de riem te steken.

Zowel in de Amsterdamse gemeenteraad als in de Tweede Kamer protesteerden de communisten heftig tegen het optreden van de politie. Een motie van afkeuring, ingediend door PSP-afgevaardigde B.v.d.Lek en gesteund door de CPN, werd echter op 22 mei door de Tweede Kamer verworpen.

Ook de motie van de CPN, ingediend op 28 mei in de Amsterdamse gemeenteraad door fractievoorzitter Wim van het Schip, waarin volledige steun tot uiting werd gebracht aan de democratiseringsbeweging van de studenten, de houding van het curatorium van de universiteit werd afgekeurd en het optreden van de politie tegen studenten en demonstranten werd veroordeeld, kreeg geen meerderheid. Vóór stemden slechts de fracties van CPN en PSP en het Provo-raadslid.

Een dag eerder had Paul de Groot zèlf zich in "De Waarheid" nog uitvoerig met de affaire bezig gehouden. Hij betoogde dat de bezetters van het "Maagdenhuis" een daad verricht hadden die "in het openbaar belang is, in de ruimste zin van het woord". Niet alleen achtte hij dan ook strafvervolging volstrekt uit den boze, maar zelfs meende hij dat er alle reden was om "de speerpunt te draaien en tegen de vervolgers zelve te richten":

"Wanneer progressief Amsterdam het ergerniswekkende optreden van de autoriteiten rondom de Maagdenhuis-affaire zou slikken, zou het dan niet beter zijn het devies 'Heldhaftig, vastberaden, barmhartig' dat ter ere van

de Februaristaking in het wapen van Amsterdam werd geschreven, maar te schrappen? En te veranderen in: 'Lafhartig, futloos, slaafs'? Dat zou op zijn plaats zijn, indien progressief Amsterdam, progressief Nederland, deze toestanden nog langer zou dulden en niet ten minste de overheidspersonen die zich tegenover de studenten misdragen hebben en nog misdragen, uit hun functie verwijderd worden."

Resumerend kan gesteld worden dat de CPN ditmaal de aansluiting bij een radicale studentenactie niet heeft gemist. Zij heeft zich solidair betoond vanuit het besef - o.m. geformuleerd in een radio-uitzending op 21 mei - dat zich in deze demonstraties "een stuk politieke bewustwording voltrekt die voor de toekomst van groot belang is, waarbij steeds meer studenten en jonge intellectuelen zich keren tegen het kapitalistische uitbuitingssysteem zèlf". Toch sprak een der bezettingsleiders later zijn teleurstelling uit over het feit dat de CPN weliswaar als enige partij reële steun had verschaft, maar dit pas had gedaan nadat de bezetting tot stand was gekomen. Met andere woorden: in de CPN was er voor het middel dus blijkbaar meer belangstelling dan voor het doel.

Plan 2000

De in MO no.1/1969 bedoelde actie "Plan 2000", die ten doel had voor half mei 2000 nieuwe "Waarheid"-abonnees en 1500 nieuwe weekend-lezers (personen die alleen de vrijdag- en zaterdagkrant ontvangen) te winnen, is kennelijk niet naar wens verlopen. Eind april waren althans niet meer dan 1158 nieuwe abonnees en 886 nieuwe weekendlezers ingeschreven; nauwelijks voldoende om het aantal bedankjes te compenseren.

Deze onbevredigende gang van zaken was voor de partijleiding aanleiding om medio april een landelijke conferentie te beleggen, waaraan werd deelgenomen door vertegenwoordigers uit de 17 partij-districten. Op deze conferentie werd besloten de termijn van de campagne te verlengen tot 21 juni en onmiddellijk daarna te starten met een nieuwe werfactie. Dit laatste betekent dat de werving ook in de zomermaanden - waarin de partij anders als regel geen of weinig activiteit ontplooit - zal worden voortgezet. Het lag voorts in de bedoeling om - ter stimulering van de werving - in de eerste week van mei allerlei extra activiteiten te ontplooiën, met name rond de 1 mei-viering. Naar het schijnt is daar echter niet veel van terechtgekomen.

In mei - na de "actieweek" - kwam de landelijke werfleiding

opnieuw bijeen. Bij die gelegenheid werd niet verheeld dat het aantal gewonnen abonnees ongeveer gelijke tred houdt met het aantal bedankjes, zodat er nauwelijks sprake is van vooruitgang.

Tevens werd op deze bijeenkomst gesproken over de gevolgen voor "De Waarheid" van het terugbrengen van het aantal postbestellingen tot één per dag. De directie van "De Waarheid" verwacht dat de invoering van die ene postbestelling voor velen aanleiding zal zijn om als abonnee te bedanken, daar zij er weinig voor zullen voelen de krant van de vorige dag te ontvangen. "De Waarheid" is op dit punt zeer gevoelig met zijn 8000 postabonnees (op een totaal van ca. 17.000 abonnees); naar verhouding een veel groter aantal dan praktisch alle andere dagbladen. De directie van "De Waarheid" heeft dan ook niet nagelaten haar bezwaren aan de Minister van Verkeer en Waterstaat kenbaar te maken.

Al met al is het voortbestaan van "De Waarheid" als dagblad nog steeds niet verzekerd. Weliswaar is de financiële positie van de partij - door toeneming van de verhuur van zaalruimte in het partijgebouw "Felix Meritis", vergroting van de omzet van handelsdrukkerij en het nemen van een aantal kostprijsbesparende maatregelen in het drukkerijbedrijf - verbeterd, maar de partij staat de komende jaren, i.v.m. de verkiezingsacties in 1970 en 1971, voor grote extra uitgaven. Het verlies aan postabonnees, als gevolg van het vervallen van de tweede postbestelling, zou dan wel eens zwaar kunnen gaan wegen.

H O O F D S T U K I I I

ACTIVITEITEN VAN DE COMMUNISTISCHE FRONTORGANISATIES

Pinkster-manifestatie ANJV

De Pinkster-manifestatie van het Algemeen Nederlands Jeugdverbond (ANJV), aan de voorbereiding waarvan - zoals in vorige Maandoverzichten reeds werd vermeld - bijzonder veel aandacht is besteed, kan als geslaagd worden beschouwd. Enkele honderden jongeren waren gedurende drie dagen - van 24 tot 26 mei '69 - betrokken bij opvallend ordelijke demonstraties tegen atoombewapening van de Duitse Bondsrepubliek, tegen het AFCENT-hoofdkwartier in Brunssum en vóór een onafhankelijke Nederlandse politiek. Aan de slotbijeenkomst op de tweede Pinksterdag werd deelgenomen door ruim 400 jongeren.

Het grootste contingent deelnemers werd geleverd door het ANJV-district Amsterdam. Zij kregen versterking van groepen uit de districten Noord-Holland-Noord en Zaanstreek, die zich in de vroege ochtend van zaterdag 24 mei per bromfiets naar de hoofdstad begaven om daar om 10.00 uur bij het standbeeld van "De Dokwerker" de start mee te maken van de groep Amsterdamse estafette-lopers, die gedurende het lange Pinkster-weekend dwars door midden- en zuid-Nederland naar het AFCENT-hoofdkwartier trokken.

In Rotterdam stelde zich die zaterdagochtend, eveneens om 10.00 uur, een estafette-ploeg met lopers uit Rotterdam en Den Haag bij het beeld van Zadkine op, om vandaar de tocht naar het AFCENT-hoofdkwartier te aanvaarden.

Terwijl de beide estafette-ploegen op weg waren naar de eerste overnachtingsplaatsen (Zaltbommel voor de Amsterdamse en Breda voor de Rotterdamse ploeg), waren alle andere deelnemers aan de Pinkster-manifestatie onderweg naar een drietal over het land verspreide kampen, gelegen in Bunnik (Utrecht), Chaam (Brabant) en Norg (Drente).

Op de estafette-ploegen rustte de taak een petitionnement met bijbehorende handtekeningenlijsten naar Brunssum over te brengen, waarin aan de gemeenteraad werd gevraagd bij de Nederlandse regering te protesteren tegen de aanwezigheid van het AFCENT-hoofd-

kwartier in deze gemeente. De estafette-lopers werden begeleid door groepen bromfietsen, een aantal auto's en een geluidswagen. De bromfietsers hadden als speciale taak langs de routes pamfletten te verspreiden.

Actief in het verspreiden van manifesten waren ook de ANJV-ers, die zich op weg bevonden naar de verschillende kampen, dan wel daar aangekomen uitzwermden om de omliggende gemeenten te bewerken. De deelnemers aan het kampⁱⁿ Bunnik leverden bovendien hun aandeel aan enkele demonstraties van secundair belang, die in het kader van de Pinkster-manifestatie waren ingepast. Op zaterdagmiddag 24 mei namen zij tezamen met de passerende estafette-ploeg uit Amsterdam in Soesterberg deel aan een demonstratie tegen de opslag van Amerikaanse atoomwapens. Op de eerste Pinksterdag (25 mei) hielden zij een demonstratie in Utrecht. (Tijdens de demonstratie in Soesterberg werd het woord gevoerd door ANJV-hoofdbestuurder Rob Haks, bij de demonstratie in Utrecht door hoofdbestuurder Guus Duppen.)

Op de eerste Pinksterdag ontmoetten de Amsterdamse en Rotterdamse estafette-ploegen elkaar in het Brabantse Son en Breugel. Vandaar trokken beide ploegen gezamenlijk verder naar de overnachtingsplaats Stramproij, ten zuiden van Weert aan de Belgische grens gelegen, om van daaruit op de tweede Pinksterdag (26 mei) de laatste etappe naar het AFCENT-hoofdkwartier af te leggen.

De deelnemers aan de kampen (die daar waren gelegerd tot de ochtend van de tweede Pinksterdag en toen per bus naar Brunssum werden vervoerd) werden 's avonds bezig gehouden met discussie-bijeenkomsten en ontspanningsprogramma's. Van het propagandistische effect, dat de ANJV-leiding zich daarvan had voorgesteld, kwam weinig terecht. Men bleef onder elkaar.

De tweede Pinksterdag vormde het hoogtepunt van de Pinkster-manifestatie. In Brunssum werd stipt om 1.00 uur in de middag de petitie met handtekeningenlijsten afgeleverd bij het gemeentehuis. Daarna trok men onder het spelen van treurmarsen en het scanderen van leuzen langs het AFCENT-hoofdkwartier. Om 2.00 uur werd vervolgens een slotbijeenkomst gehouden in Heerlerheide, opgeluisterd door "beatmuziek", gezang van Karin Kent en een toespraak van de nieuwe ANJV-voorzitter Han de Leeuw.

De voor het merendeel zeer jonge deelnemers aan de Pinkster-manifestatie hebben zich tot het einde toe rustig en ordelijk

gedragen. Na afloop van de slotbijeenkomst in Heerlerheide werden zelfs de wikkels van genuttigde ijsjes opgeruimd.

Van deelneming aan de demonstraties door buitenstaanders is niets gebleken. In Limburg gaven onder meer de CPN-prominenten Frits Dragstra en Chris Horselenberg blijk van hun belangstelling.

Stertocht NVB

De Nederlandse Vrouwenbeweging (NVB) organiseerde op 29 mei 1969 haar jaarlijkse stertocht naar Deventer. Ruim 600 vrouwen verzamelden zich daar in de Buitensociëteit, waar zij welkom werden geheten door voorzitter Heiltje de Vos-Krul.

Mevrouw De Vos hekelde in haar toespraak het loon- en prijsbeleid van de regering en de invoering van de BTW. Na afloop van de bijeenkomst trokken honderden NVB-vrouwen dan ook door de straten van Deventer met leuzen als "Loonsverhoging NU" en "Geen NAVO-geld, meer huishoudgeld". Een delegatie uit de vergadering bezorgde voorts bij de directie van Thomassen en Drijver/Verblifa een protestbrief tegen sluiting van de fabriek in Krommenie.

De bijeenkomst in de Deventerse Buitensociëteit werd ook bijgewoond door een tweetal vrouwelijke afgevaardigden van het Bevrijdingsfront van Zuid-Vietnam, die op uitnodiging van de Nederlandse Vrouwenbeweging enkele dagen in Nederland doorbrachten. Zij kregen van de NVB-vergadering een staande ovatie.

Bezoek van delegatie van Zuidvietnamees Bevrijdingsfront

De delegatie van het Bevrijdingsfront van Zuid-Vietnam, die op 29 mei in Deventer verscheen, was op 28 mei in ons land gearriveerd. Zij bestond uit: mevrouw Nguyen Thi Chon (lid van de delegatie van het Bevrijdingsfront bij de onderhandelingen in Parijs en lid van het uitvoerend comité van de "Unie van vrouwen voor de bevrijding van Zuid-Vietnam") en mevrouw Nguyen Ngoc Dung.

Mevrouw Nguyen Thi Chon sprak in Deventer haar dank uit voor "de steun, die in Nederland aan het Vietnamese volk is gegeven in zijn strijd voor onafhankelijkheid en zelfbeschikking". Zij schilderde vervolgens de visie van het Bevrijdingsfront op de strijd in Vietnam, de Amerikaanse politiek en de onderhandelingen in Parijs.

Op 30 mei werd voor de delegatie een speciale ontvangst ge-

organiseerd in Amsterdam, waar 300 personen in de aula van het Cartesius-lyceum deelnamen aan een "bijeenkomst van solidariteit met de strijd van het Vietnamese volk". Voor deze gelegenheid was een zogenaamd "breed" comité ad hoc gevormd van 36 leden, waarvan onder meer deel uitmaakten de communisten Annie Averink (lid Eerste Kamer, algemeen secretaresse NVB), Henk Clerx (secretaris CPN-district Amsterdam), Han de Leeuw (voorzitter ANJV), Rob Milikowski (Perikles), Hanna Molin (secretaresse NVB), Wim van het Schip (lid gemeenteraad Amsterdam) en voorts Prof. Dr. J. de Haas, voorzitter van het "Comité voor medische hulp aan Vietnam" (zie MO 4/1969). Het comité ad hoc was kennelijk opgezet door de CPN.

Als sprekers traden op: Bertus Hendriks (oud-voorzitter ASVA), mevrouw Van Ooyen (lid PvdA), Joop Wolff (hoofdredacteur "De Waarheid") en Prof. Dr. J. de Haas.

Mevrouw Nguyen Thi Chon hield in Amsterdam een toespraak van dezelfde inhoud als in Deventer.

Joop Wolff fulmineerde tegen "bureaucratische en reactionaire reglementen van een ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag" en deed het voorkomen, alsof de Nederlandse autoriteiten het niet hadden aangedurfd aan deze Vietnamese delegatie visa te weigeren.

Op 31 mei werd voor de delegatie tenslotte in Amsterdam nog een besloten bijeenkomst belegd met het "Comité voor medische hulp aan Vietnam" van Prof. de Haas.

Op 1 juni '69 werden de Vietnamese vrouwen in Amsterdam uitgeleide gedaan door een delegatie namens het hoofdbestuur van de NVB. Zij kregen bij haar vertrek een bedrag van f 4.300,-- mee, bestemd voor het Bevrijdingsfront. Het grootste gedeelte daarvan - een bedrag van ruim f 3.200,-- was afkomstig van het comité van Prof. de Haas.

H O O F D S T U K I V

ANDERE ORGANISATIES

Studentenbeweging

De bezetting van het Maagdenhuis - Relatie studenten - SJ

De bezetting van het Maagdenhuis, het bestuurscentrum van de Universiteit van Amsterdam, van 16 mei 's avonds tot 21 mei 's morgens, is zeer uitvoerig door de pers, de radio en de televisie verslagen en becommentarieerd. Toch is er nog wel enig "nieuws" overgebleven dat nadere aandacht verdient.

Dit betreft in de eerste plaats de samenstelling van en de onderlinge verhoudingen binnen de zogenaamde "bezettingsraad", een comité dat vrijwel onmiddellijk nadat de studenten het Maagdenhuis waren binnengetrokken, werd ingesteld om aan de actie leiding te geven.

Van deze raad, bestaande uit 23 studenten, maakten onder meer de volgende functionarissen van studentenorganisaties deel uit: twee leden van het huidige bestuur van de Algemene Studentenvereniging Amsterdam (ASVA), onder wie voorzitter Johan Middendorp; twee oud-voorzitters van dat college, de communist Paul Verhey en Bertus Hendriks, waarvan de laatste meer geporteerd lijkt te zijn voor "Chinese" denkbeelden; drie leden van het afdelingsbestuur van de Studentenvakbeweging (SVB) aan de Universiteit van Amsterdam; en vier landelijke bestuursleden van deze organisatie, onder wie Ton Regtien, één der oprichters en Jelle Visser, thans landelijk voorzitter, tevens vice-voorzitter van het bestuur van de Nederlandse Studentenraad (NSR).

Ten aanzien van de politieke instelling van de leden van de bezettingsraad, kan nog het volgende worden opgemerkt: onder hen waren drie communisten c.q. leden van de communistisch georiënteerde studentenvereniging "Perikles", twee trotskisten (Huib Riethof en Joost Kircz) en vier leden van de Socialistische Jeugd (SJ), onder wie Riethof voornoemd en Alex Korzec, oud internationaal-secretaris. (Zeker zeven leden van de raad hebben tot nu toe in activiteiten van radikale jeugd- en studentenorganisaties niet de aandacht getrokken.)

Wat vervolgens de positie van de SJ betreft: tijdens een met Pinksteren in Callantsoog gehouden kamp van deze links-socialistische

jeugdorganisatie is erover gesproken, dat de SJ'ers zich op 17 mei opzettelijk uit het Maagdenhuis hebben teruggetrokken omdat de bezettingsraad het aantal niet-studenten zo klein mogelijk wilde houden.*) Kennelijk zijn dit de SJ'ers geweest die eerder vanuit het bezette gebouw een oproep deden uitgaan, waarin verband werd gelegd tussen het medebeslissingsrecht op de universiteiten, de medezeggenschap op de scholen en het zelfbeheer in de bedrijven.

De oproep was ondertekend door een zich noemend "comité van solidaire werkende jeugd en scholieren", waarmee enigszins verhuld werd dat ze van de SJ afkomstig was. In het Maagdenhuis werd ze evenwel voorgelezen door David Kips, actie-secretaris van het SJ-district Amsterdam. Aan Frank Jaap Buys, een lid van de bezettingsraad maar overigens óók een SJ'er, ontlokte ze de reactie, dat dit feitelijk de eerste keer was dat een dergelijke studentenactie steun ondervond van de werkende jeugd en dat daardoor de scheiding tussen studenten en niet-studenten mogelijk zou worden overbrugd.

Sindsdien zijn de relaties tussen de SJ en de studenten kennelijk nog aanzienlijk verbeterd. Eind mei kondigde de SJ te Amsterdam aan, dat zij, samen met de NSR, in een oplage van 25.000 exemplaren een krant zou uitgeven, gewijd aan de gebeurtenissen op Koninginnedag en de bezetting van het Maagdenhuis en voorts haar bureau aan de Haarlemmer Houttuinen permanent geopend zou houden om in verband met de studentenacties snel te kunnen handelen.

Ook op de recente gebeurtenissen op Curaçao hebben de NSR, de SVB en de SJ onmiddellijk gereageerd met een verklaring, waarin het optreden van Nederlandse mariniers "tegen de stakende arbeiders en hun sympathisanten" fel werd veroordeeld.

De relaties tussen het NSR-bestuur (dat geheel uit SVB'ers bestaat) en de SJ zijn overigens voor een deel van persoonlijke aard: Eric de Lange bijvoorbeeld, die lid is van het politiek bureau van de SJ, is tevens in het NSR-bestuur belast met publiciteitszaken.

De ontwikkeling van deze relaties zullen echter stellig verder de aandacht blijven vragen.

*) De vier SJ'ers die (als studenten) lid waren van de bezettingsraad, behielden hun functie en bleven in het Maagdenhuis.

Congres "Links Nederland"

Met de publikatie - in november vorig jaar - van een analyse van de sociaal-economische en politieke situatie in Nederland, getiteld "Rooddruk voor Morgen", begon de PSP, ingevolge een congresbesluit van juni 1968, met een programma van drie "open" studieconferenties en in het verlengde daarvan een tweedaags "open" congres. De bedoeling van de studieconferenties over de thema's (1) "automatisering en structuurplan", (2) "parlementaire en buitenparlementaire actie" en (3) "geweld in de samenleving", was het scheppen van een platform waarop voorstanders van een linkse concentratie met elkaar in discussie zouden kunnen treden. Deze discussie moest dus duidelijk geen PSP-aangelegenheid worden, maar een zaak van "Links Nederland".

Tijdens de conferenties is de vorm van een eventueel linkse concentratie zo goed als niet ter sprake gekomen, maar werd wèl gesproken over de inhoudelijke aspecten. Nadat de drie conferenties hadden plaats gevonden, werd door een congrescommissie, waarvan een aantal leden van de PSP, de IVE Internationale, de Socialistische Jeugd (SJ) en de Federatie van Jongeren Groepen in de PvdA (FJG) à titre personnel deel uitmaakten, een "Proeve van een basisprogramma" opgesteld. Met deze "proeve" - die een afspiegeling zou moeten zijn van de verschillende standpunten welke tijdens de conferenties tot uiting waren gekomen - werd beoogd "een concreet document te leveren, dat gemeenschappelijk optreden van de linkse krachten in Nederland in de komende tijd mogelijk maakt". Uitdrukkelijk werd gesteld, dat het niet de bedoeling was, dat op basis van dit programma een nieuwe partij zou worden gesticht en evenmin dat het groeperingen waaruit de congresdeelnemers afkomstig waren, zou binden. De commissie meende, dat diende te worden uitgegaan van "een bewust ingrijpen in de geschiedenis". Er zou radikaal moeten worden gebroken met de ideeën van de traditionele socialistische beweging, die slechts is ingesteld "op het realiseren van de eisen, in plaats van het systeem zelf aan te tasten".

De overwinning op het kapitalisme is, volgens de "proeve", alleen mogelijk door het voeren van directe acties. Aangezien het wel zeker is, dat het kapitalisme tegen deze acties allerlei vormen van geweld zal gebruiken, zal de socialistische beweging steeds dringender worden geconfronteerd met het probleem van de zelfverdediging. "De keuze is nimmer: geweld of geen geweld, (naar de mening van de opstellers van

het basisprogram een volkomen irreëel vraagstuk, dat geen enkele relatie met de werkelijkheid heeft, daar de klassenstrijd zelf reeds gevarieerde graden van geweld inhoudt) maar minder goede of betere vormen van zelfverdediging"; een uitspraak welke de principiële pacifisten in het hart moet hebben getroffen. Door deze en enkele andere uitspraken blijkt duidelijk, dat de pacifisten bij het samenstellen van de "proeve" geen enkele inbreng hebben gehad. De PSP'ers die deel maakten van de commissie die de "proeve" samenstelde, behoorden dan ook geen van allen tot de pacifistische stroming in de PSP. Naar verluidt zouden P. Smulders (dissident communist; lid PSP) en Theo Wiering (trotskist) de werkelijke samenstellers van het stuk zijn en zouden de andere commissieleden niet veel meer hebben gedaan dan hun goedkeuring er aan hechten.

Het door de PSP georganiseerde congres "Links Nederland", dat op 26 en 27 april j.l. te Nijmegen werd gehouden, heeft niet dat opgeleverd wat de meeste deelnemers er zelf van hadden verwacht. Voor zover er successen werden geboekt, waren deze in de meeste gevallen voor de leden van de SJ, die in grote getale waren komen opdagen.

Even dreigde er een conflict te ontstaan tussen SJ'ers, trotskisten en radicale PSP'ers enerzijds en PvdA-leden en pacifistische PSP'ers anderzijds. Dat gebeurde, toen het congres een amendement aanvaardde, waarmee de aanwezigen zich uitspraken voor de vorming van een nieuwe, radikaal-socialistische partij. De PvdA-leden gaven daarop te kennen onder deze omstandigheden niet verder aan de discussie te kunnen deelnemen. PSP-voorzitter Wiebenga en enkele van zijn partijgenoten sloten zich hierbij aan. Tijdens een korte schorsing werd echter een compromis gevonden: de SJ zwakte de tekst van het amendement zodanig af, dat de PvdA-leden hun bezwaren lieten varen.

Het moet gezegd worden, dat de meeste deelnemers maar weinig waardering voor het basisprogramma konden opbrengen. Vooral op de nogal dogmatische stijl werd veel kritiek geuit. Eén van de aanwezigen noemde het "een soort oud-testamentische verkondiging die uitmondt in slagzinnen en leuzen". Veel aanwezigen vonden het programma ook te eenzijdig economisch georiënteerd. In ieder geval kwamen de resultaten van de voorafgaande studieconferenties er onvoldoende in tot uitdrukking. De scheiding der geesten openbaarde zich nogmaals, toen de PSP-parlementariërs Wiebenga en Lankhorst duidelijk bleek gaven van dit

program geen enkel heil te verwachten. Eerstgenoemde had zelfs een alternatieve "proeve" ingediend, omdat het stuk van de commissie naar zijn mening, zowel naar visie als naar woordkeus, een volkomen onbevredigend document was.

Door al het geharrewar kwam het congres niet toe aan een volledige afwerking van het programma. Die taak werd gedelegeerd aan een werkcommissie met een onbeperkt aantal leden, die de zeven reeds aangenomen paragrafen, het nog niet behandelde deel en alle verdere stukken van dit congres zal moeten bestuderen en uitwerken tot een nieuw programma voor "Links Nederland".

De PSP is - zoals aan het begin reeds werd gezegd - als partij niet gebonden aan de besluiten van dit congres. Toch zal het verloop van dit congres zeker van invloed zijn op het eigen PSP-congres, dat in oktober a.s. te Amsterdam zal worden gehouden. Daar zullen dan opnieuw duidelijk de pacifisten, die nog steeds in de meerderheid zijn, tegenover de radikale socialisten komen te staan. Een krachtproef die - binnen de PSP - waarschijnlijk wel in het voordeel van eerstgenoemde groep zal uitvallen.

Aangenomen kan ook worden, dat binnen het partijbestuur van de PSP harde noten gekraakt zullen worden naar aanleiding van het optreden van de vier partijbestuurders die deel uitmaakten van de congrescommissie en als zodanig mede-verantwoordelijkheid dragen voor de inhoud van de "proeve".

Met dit congres is opnieuw duidelijk aan het licht gekomen, dat de saamhorigheid, niet alleen in de PSP, maar in geheel "Links Nederland" nog ver te zoeken is.

Dienstweigering in beweging

De term "dienstweigering", in feite een krijgstuuchtelijk begrip: "het niet opvolgen van een dienstbevel", heeft in het dagelijks gebruik betrekking op het doen van een beroep op de wet gewetensbezwaren militaire dienst van 1964 door a.s. dienstplichtigen, met het doel ontheven te worden van de verplichting de militaire dienstplicht te vervullen.

Tot voor kort werd van deze wettelijk geregelde mogelijkheid een spaarzaam gebruik gemaakt, namelijk door een fractie van 1% van het totaal aantal ingeschreven dienstplichtigen, zulks uiteraard op

grond van de in de wet omschreven "onoverkomelijke" gewetensbezwaren van ethisch-religieuze aard. Dergelijke erkende bezwaarden moeten een vervangende dienstplicht vervullen en worden via het Ministerie van Defensie in het kader daarvan op zo nuttig mogelijke wijze tewerk gesteld bij bepaalde civiele instellingen.

Sinds enige tijd lijkt het verschijnsel dienstweigering wat in beweging te komen. Dit komt niet in de eerste plaats tot uitdrukking in de toename van het aantal dienstweigeraars, hoewel sedert 1965 het aantal a.s. dienstplichtigen dat een beroep doet op de wet is verdubbeld tot ongeveer een $\frac{1}{2}$ % der ingeschrevenen*), maar voornamelijk in het veranderende klimaat rond de dienstweigering. Het beroep op gewetensbezwaren krijgt in toenemende mate een politiek karakter, hetgeen zich op drie manieren manifesteert:

- a) steeds meer gevallen worden bekend waarin a.s. dienstplichtigen zich wettelijk doen erkennen als gewetensbezwaarden op basis van een "ingestudeerde" ethische motivering, terwijl daarna, bijv. tijdens de vervangende tewerkstelling, de politieke aap uit de mouw komt;
- b) door dienstweigeraars en sympathisanten wordt in toenemende mate actie gevoerd voor het verruimen van het erkenningsbeleid in die zin dat ook politieke bezwaren daarin worden opgenomen. Men spiegelgt zich op dit punt aan de situatie in Denemarken, waar het ruimere beleid het percentage weigeraars aanzienlijk heeft doen oplopen en de overheid de ontwikkelingen met enige zorg volgt;
- c) een grotere aandacht krijgt op het ogenblik het propageren van dienstweigeren onder a.s. dienstplichtigen, waarbij naast voorlichting over te bewandelen wegen, politieke argumenten een belangrijke rol spelen. Met name wordt met vrucht ingehaakt op in brede kring groeiende anti-establishment en anti-NAVO gevoelens. In dit opzicht neemt men een voorbeeld aan West-Duitsland, waar meer dan 10.000 dienstweigeraars zijn, waarvan het georganiseerde deel met de SDS samenwerkt in het kader van de buitenparlementaire oppositie, de "APO".

Deze dienstweigering-nieuwe-stijl past wel in de algemene tendens, ook niet alleen in ons land te bespeuren, van een groeiend, kritisch nonconformisme en laat zich voor een deel daaruit ook verklaren.

*) 1. Daarvan wordt gemiddeld de helft erkend;
2. Amsterdam scoort verreweg het hoogste percentage;
3. Landelijk is ongeveer 50% der dienstweigeraars afkomstig uit "moeilijke" gezinnen.

"B.V.D."

Het is niet bij een klimaatsverandering gebleven. De geschetste ontwikkeling heeft organisatorisch gestalte gekregen in de Bond van Dienstweigeraars, de "witte" B.V.D., die de gesignaleerde gevoelens en tendenzen heeft vertaald in een programma. Deze organisatie omvat een groot deel van het huidige bestand aan tewerkgestelde gewetensbezwaarden en streeft expliciet naar een politieke opvatting van dienstweigerings, met name ook als politiek middel in groter verband, waartoe het propageren van dienstweigerings onder a.s. dienstplichtigen en het verruimen van de erkenningsgronden de belangrijkste programma-punten zijn en waartoe ook gestreefd wordt naar samenwerking met de SJ en de SVB.

Het behoeft geen verwondering te wekken dat vanuit deze opstelling de actie-methodiek van deze B.V.D., o.a. bekend geworden door de in 1968 in het hele land gevoerde kalk-actie "de witte Hunebedden", een "buitenparlementair" karakter draagt, althans het bestaande georganiseerd overleg tussen de dienstweigeraars en de overheid via de Contact Commissie (CCDW) doorkruist.

STAKINGSOVERZICHT MEI 1969

Bedrijf	:	N.V. Tevema, Amsterdam en Halfweg.
Aanleiding	:	eis tot betaling van 2% duurtetoeslag.
Inmenging vakbonden	:	geen.
Resultaat	:	eis ingewilligd.
Aantal werknemers	:	+ 300.
Aantal stakers	:	+ 300.
Stakingsduur	:	7-5-1969 gedurende 1 uur.
Bedrijf	:	N.V. Eerste Leeuwarder Textiel Maatschappij "Eltem", Almelo.
Aanleiding	:	eis tot betaling van f 50,- duurtetoeslag.
Inmenging vakbonden	:	geen.
Resultaat	:	eis ingewilligd.
Aantal werknemers	:	+ 500.
Aantal stakers	:	+ 500.
Stakingsduur	:	22-5-1969 en 23-5-1969.
Bedrijf	:	Zeevisserij te Scheveningen.
Aanleiding	:	eis tot wijziging CAO voor zeevissers.
Inmenging vakbonden	:	de actie werd geleid door de BVZ (OVV).
Resultaat	:	eis ingewilligd.
Aantal werknemers	:	+ 450.
Aantal stakers	:	+ 300.
Stakingsduur	:	17-5-1969 t/m 21-5-1969 (betrokkenen hadden een massale ontslagaanvraag inge- diend teneinde gerechtelijke maatregelen tegen hen wegens staking te voorkomen).

A G E N D A

<u>Datum:</u>	<u>Bijeenkomst:</u>	<u>Plaats:</u>	<u>Organisatie:</u>
4 juni 1969	Int.Vredesconf.voor alle Religieuze groeperingen.	Zagorsk	Russische kerken.
5 juni 1969	Wereldconferentie CP'en.	Moskou	CP'en.
14-17 juni 1969	6e Congres IVDF.	Helsinki	Int.Dem.Vrouwenfed.
* 15-20 juni 1969	Jeugd Rondetafelconf. over Europese veiligheid.	Boekarest	Roemeense organisaties e.a.
21-23 juni 1969	Wereldvredesconf.	Oost-Berlijn	Wereldvredesraad.
24 juni 1969	Bijeenkomst WVR.	Oost-Berlijn	Wereldvredesraad.
29 juni - 6 juli 1969	1e Int.congres Marx.-Len.Jeugd.	?	Marx.-Len.Jeugd.
* eind juni 1969	Internat.conferentie.	?	IVde Internationale.
* juli 1969	9de Congres IV DJ.	Helsinki	Int.Ver.Dem.Juristen.
* 19 juli - 2 aug.1969	Zomerkamp ANJV.	Texel	Alg.Ned.Jeugdverbond.
* 19 juli - 9 aug.1969	Zomerkamp ANJV.	Jura (Fr.)	Alg.Ned.Jeugdverbond.
* zomer 1969	Wereldbijeenkomst jeugd en studenten.	Helsinki	Wereldfederatie Democratische Jeugd.
* eind aug.1969	Symposium WFSW.	Praag	World Fed.Scientific Workers.
* 20 en 21 sept. 1969	Politiek congres SJ.	?	Socialistische Jeugd.
* 4 oktober 1969	Viering 50 j.bestaan CPN.	Amsterdam	Comm.Partij van Nederland.
* 10 tot 12 okt. 1969	Int.conferentie Eur. Veiligheid.	Wenen	Wereldvredesraad.
* 25 en 26 okt. 1969	Organisatorisch congres SJ.	?	Socialistische Jeugd.
* eind oktober 1969	Internationaal congres over de NAVO.	Nederland	NSR en andere Ned. studenten en jeugdorganisaties in samenwerking met IUS.

* nieuw, c.q. aangevuld.

A G E N D A vervolg

<u>Datum:</u>	<u>Bijeenkomst:</u>	<u>Plaats:</u>	<u>Organisatie:</u>
herfst 1969	Congres FIR.	?	Fédération Int.Rés.
oktober 1969	Int.Conf.Europese Veiligheid.	Rome	Int.Confed. for Disarmament and Peace e.a.
* eind nov.1969	Anti-NAVO-meeting SJ en SVB.	?	Socialistische Jeugd en Studentenvakbe- weging.

* nieuw, c.q. aangevuld.